

ZPRÁVODAJ

ČESKÉ KOORDINAČNÍ RADY
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL NÁRODŮ VÝCHODU

LISTOPAD 1998

Nepomíjející základ česko-slovenské vzájemnosti

28. říjen bývá příležitostí k úvahám o dalších perspektivách česko-slovenských vztahů. Zdůrazňovala se většinou nutnost jejich dalšího rozvoje. Spolupráce by se měla plně rozvinout ve všech oborech lidské činnosti, zejména v kultuře, a to bez jakéhokoliv vnučování. Oběma zemím to může jen prospět a bylo by to i v duchu našich nejlepších tradic. Obohacovala by obě strany.

Stačí připomenout dobu obrození, Slováky Kollára i Šafaříka, jejich přínos do české kultury. Za první republiky jména Štefánika, Dérera, Hodži, Osuského aj. Sám Masaryk byl po otci Slovák. Každý český vzdělanec zná knihy Tatarkovy, Mňačka, Feldeka, Ponické aj. Skvělou pověst má u nás slovenské moderní výtvarné umění a z hudby zejména Suchoň, stejně jako slovenské divadelní a herecké umění – jména jako Bagár, Huba, Chudík, Kroner, Turzonová, Vašáryová aj. jsou pro nás pojmy. A slovenské písně si zpíváme stejně rádi jako české či moravské. Se Slovenskem je nerozlučně spjata činnost mnohých českých kulturních a společenských činitelů – Němcové, Heyduka, Holečka, Zeyera, Mrštíka, Plicky, Kálala, Vlčka, prof. Pražáka, prof. Horáka a prof. Mukařovského. Inspirujeme se vzájemně. To není špatné a proč by to nemělo mít ještě lepší pokračování?

Příčinou není jen nesmírná blízkost jazyková, takže se můžeme číst a poslouchat

bez překladatele. Ta tu zůstává i přes historicky se nezdařivší pokus o vytvoření jednotného česko-slovenského národa (i když nemálo lidí se dosud cítí Čechoslováky). Je to blízkost tak velká, že lze hovořit o jazykové a kulturní československé skupině Slované, jako hovoříme o Jihoslovanech nebo skandinávské skupině germánských národů. Češi a Slováci tu ve středu Evropy tvoří jakýsi kulturní a jazykový menší slovanský kontext (zónu) jako dva národy, které jsou si obzvláště blízké, možná bližší, než by si to někteří „politikové“ chtěli připustit, byť každý z nich je svůj. Jako by to byli synové jedné společné matky.

Takovou společnou matkou byla pro Čechy a Slováky bývalá Československá republika zrozená 28. října 1918. O její vznik mají zásluhy synové **obou** národů.

V legiích bojovaly za první světové války vedle českých i slovenské pluky a vyznamenali se mnozí slovenští velitelé. V politické reprezentaci zahraničního i do-

Jakub Obrovský: návrh poštovní známky k výročí vzniku Československé republiky

Písničkář Karel Hašler (druhý zleva) v čele průvodu ve Vodičkově ulici 28. října 1918

OBSAH:

- Nepomíjející základ česko-slovenské vzájemnosti
- Slovanská knihovna v Praze
- Roman Charevskij
- Zeleneje žyto zelene...
- Tábor se vydařil
- Hodonínští vytrvali
- OKR Mělník
- OKR Opava
- Ruská pošta dnes
- OKR Příbram
- Radio Hlas Ruska
- Kurzy ruského jazyka
- Dohoda o ochraně investic
- Nový průvodce Pražským hradem
- Renesance ruského jazyka na našich školách?
- Ljubov s láskou
- Ars Poetica – doporučení k organizování festivalu

PŘÍLOHA:

- „Ruský stát na cestě ke skutečné federaci“

máciho odboje společně pracovali synové obou národů. Obě reprezentace se vyslovily pro vytvoření společného státu. A po jeho zániku po Mnichově – v druhém odboji – se to opakovalo; zase bojovali na všech frontách světa i doma společně. Teprve za první republiky oba národy dovršily doopravdy své národní obrození, dovršily proces zformování své národní kultury i svého jazyka ve všech sférách života. Češi o něco dříve (už od 90. let), Slováci o něco později. Hádat se o přesná data byl by asi nesmysl. Československá republika byla i přes své některé nedostatky **nejdemokratičtější** státem v Evropě (ve Švýcarsku tehdy ještě neměly ženy hlasovací právo), zejména ve 30. letech, kdy už byla obklopena samými diktaturami. Cizí menšiny, např. Němci a Maďaři, měly v ní víc demokratických a lidských práv než u sebe doma. Teprve v ní se i Slováci jako národ postavili na nohy a dotvořili si svou vlastní inteligenci, svou vlastní moderní kulturu a demokratické organizace – za to vděčí republice, jejímu demokratismu; v Uhrách tuto možnost neměli, tam hynuli. Pravda, i v každé normální rodině mívá matka některého svého syna o něco raději než ostatní, případně se k němu chová shovívavěji. V ČSR měl starší český syn o něco lepší postavení, ale oba synové, český i slovenský, byli jako vlastní milováni, bylo o ně pečováno a pod ochranou **společné matky** dospěli, postavili se na vlastní nohy a později – jak už to bývá – šli každý svou cestou. Ale na svou dobrou společnou

Dokončení na str. 2

Nepomíjející základ česko-slovenské vzájemnosti

Dokončení ze str. 1

matku by neměli zapomínat a její památka by měla být pro ně svatá, pro oba!

Byly i těžké chvíle. V krizových letech 1923–1933 bylo milión nezaměstnaných. Nezaměstnanost postihla více slovenskou část republiky, ale za tu krizi ČSR nemohla, vznikla jinde a přelila se i k nám – tomu se nedalo zabránit. Ale demokratická ČSR měla sociální zákonodárství vyvinutější než jiné země a zmírňovala osud postižených více než jinde. To je dobře známo. Ani za Mnichov nemohla, když – obklíčena ze všech stran agresivními diktaturami a opuštěna svými demokratickými spojenci – nakonec zanikla. Měla se snad orientovat na fašisty nebo na stalinistický SSSR, kde milióny otročili v Gulagu? To by se dostala z deště pod okap, což ostatně ukázal přesvědčivě pozdější vývoj. Post factum je každý moudřejší a doufejme, že i my jsme už získali potřebnou imunitu.

Vraťme se však k naší společné matce. Dějiny znají takových společných matek víc a nebude na škodu si připomenout jejich poučné případy.

Jednou z nich byla Kyjevská říše 11. až 13. století, východoslovanský kmenový svaz, kde ještě žádné pevné etnikum nebylo. Žili tu kmeny Slovanské – Polané, Drevlané, Radimiči, Kriviči, Vjatiči aj., převažovaly tu jižněji sídlící, základ budoucích Ukrajinců, vedle kmenů slovanských tam byly i turkotatarské (Čornyje Klobuki, Kovusové, část Polovců), ugrofinské (Mordva aj.) ba i baltické (vazalští Jatvjagové). Slovo rus'kij (s měkkým znakem uprostřed), asi skandinávského původu, neoznačovalo tehdy pozdější ruské etnikum (termín russkij – Rossijska), nýbrž všechny východoslovanské kmeny dohromady. O tom svědčí i to, jak později nazývali Rusy jejich sousedé Lotyšů Krievi, tj. sousedili s Kriviči, Estonci – Vene (tj. Venedi), Jatvjagové – Dregai (tj. Dregoviči) apod. Teprve později, po dobytí Kyjevské říše Mongoly v 13. století pod ochrannými křídly Velkoknížectví litevského, jež poskytl útulek a rozsáhlou autonomii četným východoslovanským knížectvím, vznikají na územích bývalé Kyjevské říše pod litevskou záštitou dvě etnika – severněji běloruské a o něco později jižněji ukrajinské, jehož území bylo Mongoly nejhůř postiženo. A na východě, kolem Moskvy, na území původně ugrofinském (sám název Moskva je ugrofinský) se zformovalo etnikum – velkoruské, které později k sobě obě předchozí etnika připojilo. Kyjevská říše byla tedy společnou matkou tří dcer, tří východoslovanských národností, vzniklých z kmenů, jež původně spojovalo i pra-

voslaví a starokyjevské písemnictví v sakrálním jazyce – v církevní slovanštině východní redakce. Nacionalisté tří nových národů si ovšem začali dělat nesmyslně nárok na kulturní odkaz Kyjevské říše, jako by patřilo jenom jim.

Druhý podobný případ je Velkomoravská říše, rovněž kmenový svaz, jehož kulturní vazbou bylo křesťanství a písemnictví v sakrálním jazyce církevněslovanském středoevropské redakce. Po jejím pádu se pak na jejím bývalém území zformovala středoevropská slovanská etnika – Češi, Slováci, Poláci, Lužičané aj. A nacionalisté opět reklamovali kult Velkomoravské říše jen pro svůj národ, naposled např. pan prof. Ďurica působící v Itálii ve spisku o slovanské státnosti vydaném v Bratislavě.

Stejně nesmyslné bylo, když se na sjezdech slavistů fackovali jugoslávští a bulharští akademici, komu že patří ochridská staroslověnská kolébka vzdělanosti na Balkáně – zda Srbům, Bulharům nebo Makedoncům. Ale i tyto národnosti se zformovaly teprve později, Makedonci dokonce až ve 20. století dovršují svůj vývoj po odtržení od Bulharska. Opět jde o společnou matku, o společné kulturní dědictví a přisvojovat si ho jen pro sebe nemá právo žádný slovanský národ na Balkáně.

Nejposlednějším obdobným případem společné matky je do značné míry právě Československá republika zrozená 28. října 1918.

Je to samozřejmě i určitý historický rozdíl. V bývalé ČSR už proces formování obou slovanských národů byl daleko pokročilejší. U Čechů v podstatě už před dokončením, u Slováků ještě zbývalo mnohé udělat a demokratismus poměrů v republice to značně urychlil. Byl to malý zázrak, jak rychle k tomu došlo. Mateřská péče byla zřejmě dobrá. Ale to, že vůbec mohlo dojít k pokusu o ustavení českoslo-

venského národa a že hodně lidí se za členy takového národa považovalo, svědčí o tom, že šlo ještě o neuzavřený proces. Existence dvou spisovných jazyků se mohla ještě u části obyvatelstva pocítovat jako dvě větve téhož jazyka či národa. To není nic neobvyklého. V Norsku jsou dva spisovné jazyky a byl učiněn pokus o další – a přece se Norové považují za jeden národ, stejně jako Lužičané se dvěma spisovnými větvemi. To jen ukazuje o jak složité věci jde. Nyní však je jasné, že obě etnika jsou už plně zralá a dospělá. Oba národy jdou svou vlastní cestou, vymkly se už z mateřské péče. Mají na to plné právo. Ale na svou matku, které za mnoho vděčí, by neměly zapomínat. Jako dobří synové jsou jí povinni úctou a láskou – i v desateru se praví: cti otce svého a matku svou a dobře ti bude na této zemi! A občas by se k ní měli – ke své matce – vracet, aspoň 28. října v den jejich narozenin, s kytičkou v ruce. Jen špatný syn si neváží své matky, která ho v bolestech zrodila a tolik mu dala. A patří k dobrému mravu mezi slušnými lidmi, že i synové jedné matky, jsou-li dobře vychováni, žijí spolu v lásce a navzájem si pomáhají. Pokud ovšem nejsou malicherní a nehádají se mezi sebou o každou stříbrnou lžičku, kterou po své mámě podědili. To by nebylo dobré pro nikoho a takové „zviditelnění“ v Evropě by jejich dobré pověsti zajisté neposloužilo. Měli by táhnout za jeden dobrý provaz a konat společně dobré dílo.

Taková je má „filosofie“ česko-slovenské vzájemnosti. Jako moravský Slovák od Stupavy a Uherského Hradiště prožívám tyto vztahy zvlášť citlivě. Věřím, že si to obyčejní lidé na obou stranách hranice uvědomují určitě víc než někteří politikové. Hranice by nás měla ne rozdělovat, ale jako mosty spojoovat a sbližovat.

Prof. dr. Radegast Parolek, DrSc.

РАДИО ГОЛОС РОССИИ
RÁDIO HLAS RUSKA

113326 Moscow, Russia, 25, Piatnitskaya st.
<http://www.vor.ru>, E-mail: letters@vor.ru
fax: (095) 230 28 28

m ů ž e t e n a l a d i t

v České republice

mezi 19.00–20.00 hod. na frekvenci (kHz) 7370, 7330, 7140, 6090

na Slovensku

mezi 18.00–19.00 hod. na frekvenci (kHz) 7370, 7330, 7320, 7140, 6090